

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Ніна ЗОРІЙ, Алла БОРИСЮК, Марина
ТИМОФІЄВА,

Буковинський державний медичний
університет,
Чернівці (Україна),
zoryj@bsmu.edu.ua,
borysiuk.alla@bsmu.edu.ua,
tymofieva.marina@bsmu.edu.ua

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Key words: *history, educational, scientific and educational work, psychological direction, advisory work, young scientists.*

Zoriy Nina, Borysiuk Alla, Tymofieva Maryna.
The history of the development of the department of psychology and sociology.

The history of the Department of Psychology and Sociology of Bukovina State Medical University is analyzed in the article. The main scientific and pedagogical achievements of the members of the department are imposed, the prospects of development of the department at the present stage are given.

Підготовка фахівців за спеціальністю „Медична психологія” триває у БДМУ з 2001 р. Необхідність відкриття нової спеціальності зумовлена вимогами часу. Лікар-психолог – це спеціаліст, у підготовці якого поєднані класична медична освіта з психологічною. Відповідно до рішення вченої ради БДМА та на підставі дозволу МОЗ України (30.05.2002 р. № 8.02-31/1347) з вересня 2002 р. була організована кафедра суспільних та гуманітарних наук і створена нова кафедра психології та соціології.

Завідувачем кафедри призначено к. філос. наук, доц. Ніну Іванівну Зорій, яка закінчила Чернівецький державний університет у 1984 році. З 1986 по 1993 рік працювала бібліографом ЧМІ (Чернівецького медичного інституту), з 1993 року викладачем кафедри суспільних та гуманітарних наук ЧМІ. У 1997 році захистила кандидатську дисертацію на тему „Філософські проблеми гуманітаризації та гуманізації сучасної медицини”. З 2002 року доцент кафедри суспільних та гуманітарних наук. Автор понад 80 наукових статей та тез з питань методології психології, співавтор Державного стандарту вищої освіти України за спеціальністю 7.110110 „Медична психологія” напряму підготовки 6.1101 Медицина. Доц. Н.І. Зорій є лауреатом премії ім. Юрія Федьковича

(2004), переможницею регіональної премії Буковини „Жінка III тисячоліття” – 2012 р.

Основними напрямками діяльності кафедри є підготовка фахівців у галузі медицини за спеціальністю „Медична психологія” та за забезпечення психолого-педагогічними, історичними, політологічними та соціологічними знаннями студентів-медиків. Кафедра виступає однією з базових у підготовці студентів за спеціальністю „Медична психологія”. Тут майбутні лікарі-психологи отримують ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку з таких навчальних дисциплін: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія спілкування, психологія конфлікту, історія психології, психодіагностика, експериментальна психологія, соціальна психологія, психологічне консультування, політологія, історія України тощо.

Викладацький склад кафедри формувався відповідно до основних завдань кафедри – підготовки фахівців, майбутніх лікарів-психологів. Упродовж багатьох років на кафедрі працювали: д. філос. н., проф. В.В. Павловський (докторська дисертація на тему „Соціально-філософські підґрунтя дослідження молоді”, 1999 р.); доц. С.Л. Марков, канд. психол. наук, фулбрайтовський вчений, Каліфорнійський університет (Фуллертон, 1997), відмінник освіти України, дисертація з психології на

тему „Соціально-психологічні детермінанти самотворчості студентів” (1990 р.); доц. Т.В. Медіна, канд. соціол. наук, дисертація на тему „Особливості функціонування молодого сім’ї в Україні в період трансформації суспільства” (2000 р.); доц. В.М. Радчук, канд. психол. наук, дисертація на тему „Психологічні детермінанти конфліктної поведінки особистості” (2000 р.); доц. О.Т. Безаров, канд. історичних наук, 07.00.02 – всесвітня історія, дисертація на тему „Політика російського уряду в єврейському питанні наприкінці 19 ст.” (2003 р.); доц. О.В. Двіжона, канд. психол. наук, дисертація з психології на тему „Психологічні детермінанти асоціальної поведінки підлітків” (2004 р.); викладач С.В. Кір шенблат, канд. політ. наук, тема дисертації „Феномен натовпу у розвитку політичного процесу на постсоціалістичному просторі”.

Відповідно до ОКХ (освітньо-кваліф. характеристика) і ОПП (освітньо-профес. Програма) підготовки лікарів за спеціальністю „Медична психологія” та затвердженого навчального плану МОЗ України викладачами кафедри разом із фахівцями Національного медуніверситету ім. О.О. Богомольця за участі представників інших вищих медичних навчальних закладів сформовані навчальні програми з дисциплін психологічного спрямування і схвалені МОЗ України, а саме: „Загальна психологія” „Соціальна психологія”, „Психологічне консультування”, „Вікова та педагогічна психологія”, „Історія психології”, „Психологія особистості та індивідуальних відмінностей”, „Тілесно-орієнтована психологія”, „Основи психотренінгу”, „Експериментальна психологія та психодіагностика”, „Психомоторика”, „Психологія обдарованості”, а також програми з виробничої практики для студентів II-VI курсів медико-психологічного факультету вищих медичних закладів III-IV рівнів акредитації за спеціальністю 7.110110 – „Медична психологія”.

Кафедра є опорною з навчальних дисциплін „Експериментальна психологія та психодіагностика”, „Основи психотренінгу” напрямку підготовки фахівців зі спеціальності 7.110110 – „Медична психологія”.

Кафедра об’єднує науковців різних галузей, у зв’язку з чим наукові дослідження кафедри відзначаються мультидисциплінарністю та широтою тем. Зокрема, доц. Н.І. Зорій досліджує методологічні проблеми психології; проф. А.С. Борисюк – специфіку формування професійних якостей та професійної ідентичності майбутніх медичних психологів, особливості професійного становлення особис-

тості; доц. М.П. Тимофієва – психологічне здоров’я, комунікативну компетентність медичного працівника, педагогічну психологію, арт-терапію, позитивну психотерапію; ст. викл. Г.І. Безарова – проблему визначення та взаємозв’язку духовності, моральності та релігійності; викл. Н.М. Бурейко – зовнішню політику України, інтеграційні процеси на пострадянському просторі, міграційну політику, проблеми національної ідентичності, роль публічної дипломатії в міжнародних відносинах; викл. Л.А. Любіна – психологічні особливості формування професійної компетентності студента-медика (гендерний аспект); викл. В.А. Осипенко – соціально-психологічні чинники адаптивної поведінки студентів-медиків; ст. викл. О.М. Пендерецька – психологію кризових станів, тілесно-орієнтовану психотерапію, психосоматику, психологічне консультування; викл. А.Я. Слубська – історію розвитку державно-церковних відносин в незалежній Україні (1991-2011 рр.), проблеми морального виховання студентів-медиків; викл. О.І. Павлюк – зовнішньополітичну стратегію США щодо Ісламської Республіки Іран в постбіполярний період, самооцінку особистості; викл. А. Д. Годоріко – політичну психологію, політичне лідерство, політичну довіру у трансформаційних пострадянських соціумах на прикладі України та Білорусії; викл. А.О. Жуковська – проблеми розвитку та функціонування інститутів громадянського суспільства, болгаристику, трансформаційні процеси постсоціалістичних суспільств.

На кафедрі виконувалась НДР у 2001-2005 рр. на тему „Соціально-психологічні детермінанти творчого діалогу в процесі надання медико-психологічної допомоги”. Вперше в роботі розглянуто взаємодію лікаря з пацієнтами як складову медичної практики з погляду діалогічності. Зокрема, досліджено творчий характер діалогічної взаємодії лікаря і пацієнта; проведена наукова розвідка та обґрунтовано образ „ідеального лікаря” очима студентів-медиків; виявлено особливості становлення професійної ідентичності майбутніх медичних психологів і запропоновано методи формування їх професійно значущих якостей.

Зміст фрагментів досліджень, дані конкретних соціологічних опитувань широко використовуються в навчальному процесі, при підготовці навчально-методичних посібників, у виховній роботі.

У 2006-2011 рр. виконувалась науково-дослідна робота на тему: „Формування мотивації та установок на збереження психічного та психологічного здоров’я сільської молоді”, за

результатами якої здійснено теоретичний аналіз соціально-психологічних умов, детермінант й особливостей формування мотивації та установок на збереження психічного та психологічного здоров'я у сільської молоді; проаналізовано наявні теоретико-методологічні аспекти психічного та психологічного здоров'я; визначена специфіка формування мотивації та установок на збереження психічного та психологічного здоров'я у сільської молоді; здійснено аналіз соціально-психологічної адаптації як чинника психічного здоров'я сільської молоді, особливостей формування Я-концепції у студентів-випускників сільських і міських шкіл; розкрито гендерні аспекти психічного здоров'я особистості, соціальний характер в контексті дослідження мотиваційних чинників формування психічного здоров'я особистості; виділено особливості формування суб'єктивного ставлення до цінності психічного і психологічного здоров'я у студентської молоді; вперше розглянуто особливості впливу Етно-психологічних, соціально-психологічних, ціннісних та мотиваційних, релігійних чинників на збереження психічного та психологічного здоров'я особистості.

Практична значущість роботи полягає у ґрунтовній підготовці та якісному проведенні емпіричного дослідження, результати якого дозволяють здійснити аналіз, систематизувати та класифікувати основні чинники збереження психічного і психологічного здоров'я у молоді, що проживає в сільській і міській місцевості, розроблена тренінгова програма з теоретичними та практичними блоками на теми: „Складові здоров'я”, „Самореалізація як запорука і результат життєдіяльності психологічно здорової особистості”, „Значення емоційної саморегуляції для підтримання й збереження психологічного здоров'я”, „Психогігієна навчання”, „Формування асертивної поведінки”.

Нині викладачі кафедри працюють над дослідженнями на тему „Психологічні передумови і чинники особистісного та професійного розвитку студентів-медиків” (запл. на 2011-2015 рр.). У зв'язку з цим співробітниками кафедри досліджено та проаналізовано особливості процесів соціалізації і виховання студента-медика, обґрунтовано основні методологічні принципи сучасної психологічної науки та соціальної психології у контексті основних психологічних теорій та шкіл. Матеріали дослідження активно впроваджуються в психолого-педагогічну практику та навчально-виховний процес у системі вищих медичних навчальних закладів.

За час роботи кафедри видано п'ять монографій, п'ять навчальних посібників та 390 наукових статей та тез, а саме: проф. А.С. Борисюк („Основи педагогіки”, „Профілактика та корекція важковиховуваності”, „Основи психології. Основи педагогіки”, „Соціально-психологічний тренінг”, „Пізнавальна сфера особистості: Психологічний практикум”), доц. Н.І. Зорій („Практикум з психології”), доц. М.П. Тимофієва („Психологія здоров'я”, „Розвиток пам'яті”, „Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності сімейного лікаря”), ст. викл. Г.І. Безарова („Релігієзнавство”). Для англomовних студентів видано навчальний посібник „Psychology and the fundamentals of pedagogics” (проф. А.С. Борисюк, викл. В.А. Осипенко).

У травні 2005 р. на базі кафедри проведена Всеукраїнська науково-методична конференція „Підготовка лікарів-психологів: сучасний стан, перспективи, тенденції”, за матеріалами якої видано науковий збірник.

На базі кафедри проводяться секційні засідання міжнародної медико-фармацевтичної конференції студентів і молодих учених „Актуальні питання медицини і фармації”.

Викл. Л. А. Любіна у 2007 р. взяла участь у Всеукраїнському конкурсі науково-дослідницьких робіт з гендерної проблематики серед учнів, студентів, аспірантів і виступила з доповіддю „Гендерні стереотипи та особливості становлення і самореалізації особистості”, де посіла II місце. У 2013-2014рр. у межах програм I симпозіуму „Стан та перспективи розвитку студентського самоврядування” та II симпозіуму „Студентське самоврядування як один з елементів розвитку громадянського суспільства” співробітниками кафедри читали лекції та проводили психотренінги з розвитку лідерських якостей, навичок ефективного спілкування, публічних виступів тощо (доц. Н.І. Зорій, викл. В.А. Осипенко, викл. О.М. Пендерецька).

Проф. А.С. Борисюк, викл. О.М. Пендерецька, викл. В.А. Осипенко, Л.А. Любіна активно працюють у медико-психологічному центрі БДМУ. А.С. Борисюк – консультант з позитивної психотерапії, маріонеткової терапії, тілесно-орієнтованої психотерапії, випускниця Міжнародної школи тренерів, автор тренінгових програм для студентів.

Доц. М.П. Тимофієва – психолог-консультант з позитивної та арт-психотерапії, автор тренінгових програм: „Тренінг комунікативної компетентності медичного працівника”; „Адаптація першокурсників до умов навчального процесу в БДМУ”; „Соціально-психологічний

тренінг „Я-концепція як інтегральна складова психічного та психологічного здоров'я сільської молоді”; „Шлях до успіху у студентів-медиків”.

У квітні 2013 р. медико-психологічний центр і кафедра провели міжнародний науково-практичний семінар для психологів-початківців „Позитивний початковий досвід як чинник успішності професійного розвитку психолога”.

Викладач кафедри психології та соціології О.М. Пендерецька виконує функції психолога-консультанта медико-психологічного центру, працює в напрямі тілесно-орієнтованої психотерапії, маріонеткової терапії, двічі в 2009 та 2012 роках у психіатричній клініці м. Мюнстерлінген (Швейцарія) читала лекції та проводила майстер-класи з маріонеткової терапії – методика успішно використовується в партнерській клініці. О.М. Пендерецька читає лекції та здійснює супервізію в програмі підготовки волонтерів телефону довіри Чернівецького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, є автором численних тренінгових програм.

В.А. Осипенко – консультант у напрямку „Психодрама”. Автор тренінгових програм з формування та розвитку лідерських якостей, з розвитку асертивної поведінки. Викл. В.А. Осипенко розробила програму навчально-практичного проекту „Школа лідерів”, започаткованого з ініціативи студентської ради БДМУ, в межах якого ст. викладач Г.І. Безарова – керівник дискусійного клубу та організатор турніру з історії України.

Щорічно протягом 10-ти років викладачі О.М. Пендерецька та В.А. Осипенко є співорганізаторами психологічного інтенсиву на базі відпочинку „Здоров'я” в с. Репужинці, де є можливість ознайомитися з різноманітними напрямками психотерапії, тренінгами, психологічними іграми, майстер-класами, які проводяться українськими та закордонними тренерами.

Кадровий склад кафедри за останні роки поповнився молодими викладачами:

Н.М. Бурейко – к.політ.н., учасниця, модератор, лектор, організатор понад 50 науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарів, тренінгів, літніх шкіл у сфері політології та міжнародних відносин в Україні, Бельгії, Голландії, Грузії, Німеччині, Польщі, Росії, Румунії, Сербії, США, Франції, Швейцарії.

Стипендіантка федерального уряду Швейцарії, випускниця програми культури і мови Солт Лейк Ком'юніті Коледжу (Сполучені

Штати Америки), Поморської педагогічної академії (Польща), Європейської академії дипломатії (Польща), учасниця експертних зустрічей у Європейському парламенті (Бельгія), семінару молодих дипломатів (Росія); редактор щорічного наукового збірника „Актуальні проблеми зовнішньої політики України” (м. Чернівці), член редколегії міжнародного наукового журналу „Studia Humanitatis” (м. Москва), експерт-аналітик ГО „Квадрівіум”, координатор міжнародних проектів центру „Європейський культурний простір”, член Центру американських студій, Центру канадських студій, провідний експерт міжнародної організації „Humanity in Action” в Україні.

А.Д.Тодоріко – викладач, учасник всеукраїнських та міжнародних заходів, зокрема випускниця школи молодого політолога (м. Київ), учасник проекту „Школа лідерства”.

А.Я. Слубська – викладач кафедри психології та соціології Буковинського державного медичного університету. Коло наукових інтересів: розвиток та функціонування новітніх релігійних течій в Україні, вплив релігійних течій на психологічний стан людини, державно-церковні відносини в Україні.

О.І. Павлюк – викладач кафедри психології та соціології Буковинського державного медичного університету, аспірант кафедри міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Коло наукових інтересів: зовнішня політика США, інтереси Сполучених Штатів на Близькому та Середньому Сході, самооцінка особистості, комунікативні здібності. Учасник міжнародних навчальних курсів, тренінгів та семінарів в Німеччині, Польщі, Росії, Молдові, керівник освітнього напрямку громадської мережі „ОПОРА” в Чернівецькій області, де здійснювала проведення тренінгів та семінарів для спостерігачів за ЗНО та вступною кампанією до вищих навчальних закладів в області, керівник навчального проекту „Школа лідера”, громадської організації „Демократичний Альянс”, директор програм з моніторингу за виборчим процесом від Коаліції виборчих ініціатив „Дзвін”, де проводила моніторинг за діяльністю Державного реєстру виборців та була організатором круглих столів та семінарів з питань нормативно-правових засад діяльності органів ведення реєстру, проблем дотримання правил і принципів його ведення.

А.О. Жуковська – викладач кафедри психології та соціології, керівник прес-служби Буковинського державного медичного університету, к. політ. н., учасниця всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конферен-

цій, круглих столів, семінарів та літніх шкіл у сфері гуманітарних наук.

Завдяки молодим політологам у 2013 р. кафедра стала співorganizатором проведення Міжнародної науково-практичної конференції „Актуальні проблеми зовнішньої політики України”.

Викладачі кафедри беруть активну участь у громадському житті м. Чернівці. Доц. Зорій Н.І. обрана делегатом від Чернівецької області та взяла участь у Всеукраїнському форумі інтелігенції (м. Київ, 27 березня 2008 р.). Проф. А.С. Борисюк та доц. Н.І. Зорій були учасниками культурно-мистецького проекту „Успішна пані Чернівців“ (А.С. Борисюк – переможниця у номінації II Віце-Пані, 2007 р.).

Співробітники кафедри беруть активну участь у проведенні виховної роботи в університеті, зокрема організаційно-методичне керівництво виховною роботою в університеті, яку здійснює проректор з науково-педагогічної роботи та виховання, зав. кафедри психології та соціології доц. Зорій Н.І., та є головою Координаційної ради з гуманітарних питань та виховання.

Важливим напрямом формування особистості студента є організація заходів з національно-патріотичного виховання, які проводяться на базі кафедри. Основними Виконавцями цих заходів є доц. Зорій Н.І., проф. Борисюк А.С., ст. викл. Безарова Г.І., доц. Тимофієва М.П., викл. Павлюк Л.І. Викладачі кафедри психології та соціології є кураторами студентських груп та систематично проводять виховні години, розв'язують проблеми, які виникають у студентів у процесі вивчення певних навчальних дисциплін, відвідують практичні та семінарські заняття, проводять різноманітні бесіди про режим роботи бібліотеки та надають методичні рекомендації про роботу з книгою (можливості пошуку навчальної та наукової інформації, як підготувати доповідь, як виступати перед аудиторією, правила конспектування лекцій тощо), формують позитивну мотивацію майбутньої професійної діяльності, а також проводять роботу з метою залучення студентів у творчі студії палацу „Академічний” та участі їх в різноманітних концертних програмах.

З 2013 р. в університеті створено іміджевий комітет, робота якого спрямована на підвищення ефективності інформаційної та іміджевої політики університету, поширення та популяризацію навчального закладу у засобах масової інформації. Очолює роботу комітету помічник ректора з питань іміджевої політики,

проф. А.С. Борисюк. Колектив кафедри бере активну участь у іміджевих проектах університету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зорій Н.І. Особливості прояву нової парадигми методології в науковій психології. Наукові записки Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д. Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26, в 4-х томах, том 2. – С. 150-154.
2. Зорій Н.І. Роль методології в соціальній психології на сучасному етапі її розвитку. Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. Випуск 264-265. Філософія. – Чернівці. „Рута”, 2005. – с.156-160.
3. Зорій Н.І. та колектив авторів. Державний стандарт вищої освіти України: Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста за спеціальністю 7.110110 „Медична психологія” напряму підготовки 6.1101 Медицина. Видання офіційне. – Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2001. – 45 с.
4. Зорій Н.І. та колектив авторів. Державний стандарт вищої освіти України: освітньо-професійна програма підготовки спеціалістів за спеціальністю 7.110110 „Медична психологія” напряму підготовки 6.1101 Медицина. Видання офіційне. – Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2001. – 67 с.
5. Зорій Н.І. Філософсько-методологічні та психологічні особливості виховання в сучасних умовах // Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” - Додаток 1 до Вип. 31, Том VI(48): Тематичний випуск „Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – К.: Гнозис, 2013. – С.46-53.
6. Зорій Н. І. Практикум з психології: навчально-методичний посібник / Н. І. Зорій. – Чернівці, 1999. – 156 с.
7. Зорій Н.І. Поняття, предмет та еволюція психологічної науки. Психіка людини: психологічний практикум / Н.І. Зорій – Чернівці:БДМУ, 2013. – 101 с.
8. Борисюк А. С. Дослідження професійної спрямованості студентської молоді соціономічних професій / А.С. Борисюк // Теоретичні і прикладні проблеми психології : збірник наукових праць. – Луганськ : Вид-во „НОУЛІДЖ”, 2013. – С. 43–49.
9. Борисюк А.С. Дослідження взаємозв'язку перфекціонізму та професійної ідентифікації студентської молоді / А. С. Борисюк // Теоретичні і прикладні проблеми психології : збірник наукових праць. – Луганськ : Вид-во „НОУЛІДЖ”, 2014. – С. 60–68.
10. Борисюк А. С. Психологія з основами педагогіки : навчальний посібник / А. С. Борисюк, Н. А. Гайсонюк, В. А. Осипенко. – Чернівці : БДМУ, 2012. – 460 с.
11. Borysiuk A. S. Psychology and the Fundamentals of Pedagogics: Educational manual / A. S. Borysiuk, N. A. Haisonyuk, V. A. Osypenko. – Chernivtsi : BSMU, 2012. – 460 p.

12. Борисюк А. С. Професійна ідентичність медичного психолога: соціально-психологічний аналіз : монографія / А. С. Борисюк. – Чернівці : Книги – XXI, 2010 – 440 с.
13. Борисюк А. С. Основи психології. Основи педагогіки : навчально-методичний посібник / І. С. Вітенко, А. С. Борисюк, Т. І. Вітенко. – Чернівці : Книги – XXI, 2009. – 200 с.
14. Борисюк А. С. Соціально-психологічний тренінг: цикл вправ для підготовки Лікарів-медичних психологів : навчально-методичний посібник / І.С. Вітенко, А.С. Борисюк, Т.І. Вітенко. – Чернівці : Книги – XXI, 2005. – 128 с.
15. Борисюк А.С. Профілактика та корекція важковиховуваності: цикл тренінгових вправ : навчально-методичний посібник / укл. А. С. Борисюк, О. В. Двіжона. – Чернівці : Книги – XXI, 2006. – 88 с.
16. Борисюк А. С. Основи педагогіки : навчально-методичний посібник / А. С. Борисюк. – Тернопіль : Астон, 2002. – 149 с.
17. Безарова Г.І. Китайська традиційна медицина: релігійно-філософський аспект / Г.І. Безарова // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. Вип. 148-149. Філософія. – Чернівці, 2003.
18. Безарова Г. Схід і Захід: актуалізація світоглядних та психологічних традицій / Г.І. Безарова // Релігія та Соціум. Часопис. – Чернівці: Рута, 2008. – №1.
19. Безарова Г. Сутність місіонерства в протестантизмі: до проблеми співвідношення понять / Г.І. Безарова // Вісник Чернівецького обласного філософського товариства. – № 2 (5). – Чернівці, 2008.
20. Безаров А.Т. Еврейский вопрос в Русской империи в 1881-1894 годах: эволюция государственной политики : монография / А.Т. Безаров. – Черновцы: Наши книги, 2010. – 334 с.
21. Безаров А.Т. Электронное учебное пособие по курсу: „Основы социальных коммуникаций”. – Черновцы: ЧТЭИ КНТЭУ, 2010. – 274 с.
22. Тимофієва М.П. Роль установки в комунікативній компетентності сімейного лікаря / М.П. Тимофієва // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006.– Вип.11 – Ч.2 – С. 45-52.
23. Тимофієва М.П. Соціально-психологічні передумови ефективного процесу само розвитку особистості/ М.П. Тимофієва// Актуальні проблеми розвитку психологічної компетентності вчителя. Навч.-метод. Посібник. За ред. Романовської Д.Д. – Чернівці, 2006. – С.49 – 57.
24. Тимофієва М. П. Психологічні аспекти розвитку комунікативної компетентності сімейного лікаря: монографія / М. П. Тимофієва. – Чернівці : Книги – XXI, 2009. – 276 с. ISBN 978-966-2147-61-2
25. Тимофієва М. П. Двіжона О. В. Психологія здоров'я : навчальний посібник / М.П. Тимофієва, О. В. Двіжона. – Чернівці: Книги – XXI, 2009. – 296 с.
26. Тимофієва М.П., Двіжона О.В. Психологія здоров'я : навчально-методичний посібник. Практичний зошит / М. П. Тимофієва, О.В. Двіжона. – Чернівці: Книги – XXI, 2009.
27. Тимофієва М.П., Двіжона О.В. Психологія здоров'я : навчально-методичний посібник. Практичний зошит 2 (доповнення) / М.П. Тимофієва, О.В. Двіжона. – Чернівці : Книги – XXI, 2010.
28. Тимофієва М.П. Розвиток пам'яті: підготовчий курс. Психологічний практикум / Т.М. Бойчук, М. П. Тимофієва. – Чернівці: Книги – XXI, 2012.– 100с.
29. Бурейко Н.М. Фактори формування національної ідентичності Сполучених Штатів Америки в зарубіжному американознавстві / Н.М. Бурейко // Панорама політологічних студій : науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 8. – С. 224-231.
30. Бурейко Н.М. Імміграційний фактор етнорасової рекомпозиції сучасної американської нації / Н.М. Бурейко // Науковий Вісник Дипломатичної академії при МЗС України. – Випуск 19. Зовнішня політика і дипломатія: досвід, моделі, традиції. – Київ, 2013. – С. 133-138.
31. Бурейко Н. М. The Electoral Legislative in the Context of the Parliamentary Election in Ukraine in 2012 // Wrażliwość Regionu na Zmiany. – Ostrowiec Świętokrzyski : Stowarzyszenie Nauka, Edukacja, Rozwój, 2013. – P. 215 – 223. (in English)
32. Бурейко Н.М. К вопросу об Американской национальной идентичности (политико-идеологические факторы ее становления // Studia Humanitatis. – Москва, 2013. – Режим доступа : <http://st-hum.ru/content/bureyko-nn-k-voprosu-ob-amerikanskoj-nacionalnoy-identichnosti-politiko-ideologicheskie>
33. Бурейко Н. М. The Cooperation between the EU and Ukraine in the Period of Intensifying Integration Processes in the Post-Soviet Area // The EU as a Model of Soft Power in the Eastern Neighbourhood. – Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Romania, 2013. – P. 375-384. (in English).
34. Жуковська А. Правові основи участі інститутів громадянського суспільства у виборчому процесі Болгарії / А. Жуковська // Політологічні та соціологічні студії: Тематичний випуск „Виборчі процеси в Україні та постсоціалістичних країнах”. – Чернівці: Букрек, 2011. – Т. X. – С. 409-422.
35. Жуковська А. Політичні партії в громадянському суспільстві Болгарії / А. Жуковська // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. Праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. 607-609. – С. 253-258.
36. Жуковська А. Відношення інститутів громадянського суспільства Болгарії до євроатлантичного та європейського курсу держави / А. Жуковська // Політологічні та соціологічні студії. Т. XII. Політичні виміри процесів європейської інтеграції : зб. наук. Праць / наук. ред. А.М. Круглашов. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 381-394.
37. Alicja Zukowska. Проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування громадянського суспільства в Болгарії / A.Zukowska // Acta Scientifica Academiae Ostroviensis: Sectio A. Nauki humanistyczne, społeczne i techniczne. – Ostrowiec Św.: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrovcu Św., 2013. – № 1. – С. 195-207.

38. Зінзюк Л. А. Психологічний аналіз поняття „професійна компетентність” студента-медика в гендерному аспекті / Л. А. Зінзюк // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26. – Том 2. – С.141 – 144.
39. Зінзюк Л.А. Гендерні стереотипи та особливості становлення і самореалізації особистості / Л.А. Зінзюк: матеріали Всеукраїнського конкурсу науково-дослідних робіт учнів, студентів та аспірантів з питань гендерної рівності в українському суспільстві (Київ, 13-14 травня 2007 р.) / М-во України у справах сім’ї, молоді та спорту, Департамент сімейної, гендерної політики та демографічного розвитку. – Київ : М-во України у справах сім’ї, молоді та спорту, 2007. – С.112 – 115.
40. Зінзюк Л.А. Особливості емпіричного дослідження професійної мотивації студентів з сільської місцевості / Л. А. Зінзюк // Вісник Чернівецького обласного філософського товариства. – Чернівці, 2008. – № 2. – С. 63–72.
41. Осипенко В. А. Соціально-психологічні особливості стресу та його вплив на студентську адаптацію / В. А. Осипенко // Актуальні проблеми психології. – К.: Ін. психології Г.С. Костюка АПН України. – 2002. Т.1. ч.5. – С. 115-122.
42. Осипенко В. А. Соціально-психологічні особливості механізму ідентифікації / В.А. Осипенко // Зб. наук. праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Вид-во „Плай” Прикарпатського ун-ту, 2003. – Вип.8. – Ч.1. – С.125-130.
43. Осипенко В. А. Дослідження рівня етнічної толерантності в студентському середовищі (на прикладі БДМУ) / В. А. Осипенко // Міжнародний психологічний журнал „Psychological Science: modern views” //Соціальна психологія.-Кривий Ріг: „Видавничий дім”, 2014.– С. 121-128
44. Пендерецька О. М. Поняття символу в психоаналітичній термінології З. Фрейда // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія. – Вип. 56. – Чернівці, 1999. – С. 133 – 138.
45. Пендерецька О. М. Традиційні образи в глибинній психології / О.В. Бойченко, О.М. Пендерецька // Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 1999. – 56 с.
46. Пендерецька О.М., Популярність особистості як чинник позитивного впливу на процес творчого розв’язання конфліктів / О.М. Пендерецька, О.М. Говалешко // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія. – Вип. 153. – Чернівці, 2002. – С. 19-24.
47. Слубська А.Я. Роль наукових та громадських інституцій розвитку державно-церковних відносин в незалежній Україні / Слубська А.Я. // Наукові записки. Серія „Історичне релігієзнавство”. – Острог: Видавництво Національного університету „Острозька акад.мія”, 2011. – Випуск 4. – 212с. – С.181-191.
48. Слубська А. Я. Інституційний розвиток державно-церковних відносин в незалежній Україні: історико-релігієзнавчий аспект / А.Я. Слубська // Державно-конфесійні відносини в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку / За ред. В.Д. Бондаренка та І.М. Мищака. – К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 518 с. – С. 80 – 88.
49. Тодоріко А.Д. Вплив міжособистісної довіри на формування довіри до політичних інститутів / А.Д. Тодоріко // Наука XXI століття: відповіді та виклики сучасності. Збірник статей I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Бухарест, 17 травня 2013 р.. – в III ч. – ч. III. – Бухарест, 2013. – С.240-244.
50. Тодоріко А.Д. Політична довіра як чинник інституціональної ефективності ЄС / А.Д. Тодоріко // Політологічні та соціологічні студії. Т. XII. Політичні виміри процесів європейської інтеграції : зб. наук. праць / наук. ред. А.М. Круглашов. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 214-222;
51. Тодоріко А.Д. Криза довіри до політичних інститутів в Україні – перешкода до національної консолідації українського суспільства / А.Д. Тодоріко // Національна консолідація в контексті європейської інтеграції: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 31 жовтня-1 листопада 2013 р. – Івано-Франківськ, 2013. – С.236-244.
52. Павлюк О.І. Barack Obama’s Foreign Policy Initiatives on Iran: From Cooperation to Political Containment / О. І. Pavliuk // Spheres of Culture. – Lublin: Ingvar, 2013. – Volume VI. – С. 261-272.
53. Павлюк О.І. The American approach to the solution of Iranian nuclear potential problem / О.І. Pavliuk // Pavliuk O.I. The American approach to the solution of Iranian nuclear potential problem // Studia Humanitas. – 2013. – № 2 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://st-hum.ru/content/pavliuk-oi-american-approach-solution-iranian-nuclear-potential-problem>

Zorij Nina, Borysiuk Alla, Timofeeva Marina. L'HISTOIRE DU DEVELOPEMENT DU DEPARTEMENT DE LA PSYCHOLOGIE ET DE LA SOCIOLOGIE.

L'article révèle l'histoire du Département de psychologie et sociologie de l'Université d'Etat de médecine Bucovinien de Chernivtsi. Il s'agit de résultat scientifique et pédagogique de personnel du department et des perspectives de développement du département, au stade actuel.

Mots-clés: *histoire, travail scientifique et éducatif, courant psychologique, travail consultatif, les jeunes scientifiques.*

Зорій Ніна, Борисьюк Алла, Тимофеева Марина. ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ КАФЕДРЫ ПСИХОЛОГИИ И СОЦИОЛОГИИ.

Изложена история развития кафедры психологии и социологии Буковинского государственного медицинского университета. Наведены основные научные и педагогические достижения сотрудников кафедры, указано на перспективы развития кафедры на современном этапе.

Ключевые слова: *история, учебная, научная и воспитательная работа, психологические направления, консультативная работа, молодые ученые.*